

Helyreállítják a belvárosi templomot

Régi csúcsíves faragványok kerültek napfényre

Az Erzsébet-emlékmű környezetének rendezése alkalmából sor került a belvárosi Nagybaldogasszony-templom külsejét övező, földszintes toldalékok lebontására. A nagyrészen cipészek és szatócsok által bérelt, XVIII. századi építmények eltakarítása után előtűntek a régi templom egykori falai. Hallatlanul értékes fölfedezésre jutottak. Kitűnt, hogy a belvárosi templom egyike volt a régi Magyarország leggazdagabban kiképezett csúcsíves egyházainak. Falai mind faragott kővekből állottak. Mindkét kapu, késői csúcsíves stílusa után ítélve, a XV. század második felében, vagy a XVI. század elején jött létre, míg magát az eredetileg román egyházat Zsigmond királyunk alatt építették át gótikus stílusban. A kapukhoz gyönyörű előcsarnokok vezettek, melyek teljesen elpusztultak, de a déli előcsarnok boltozatának vállkövei és a kapu mellett levő, számarhátíves fülkék, az egykori kolduspadokkal, előkerültek. A déli kapu ikerbejárat volt. A kapu fölötti mérmű- vagy figurális díszek elpusztultak, viszont a kereteknek rendkívül gazdagon tagolt díszei annyira épen kerültek elő a homlokzatról, hogy mind a kettő könnyen helyreállítható.

Borzasztó az a pusztítás, amit a századok ezen a templomon véghezvittek. Nem volt elég a sok háború, ostrom, tűzvész, a legnagyobb vandálságot a XVIII. századi restaurátorok követték el. Rémes, ahogyan a türelmetlen ba-

rokk-kor ezzel a csúcsíves egyházzal elbánt. Nyílásokat befalaztak, finom faragványokat közönséges ablakokkal vágtak át, a terméskő-falat bevakolták, mindent eltüntettek, ami a régi idők stílusára, gazdagságára emlékeztetett. Lux Kálmán műegyetemi magántanárnak, aki a főváros és a Műemlék Országos Bizottsága megbízásából a templom külsejének restaurálási munkáit helyes szakértelemmel végzi, nehéz lesz jóvátenni a barokk-restaurátorok barbárságát. Megbízói részére rajzban el is készítette a templom különböző stílusátalakulásainak rekonstrukcióit.

Az 1200. év körül épült templom a jáki tempomhoz hasonló, háromhajós, kéttornyos, három apsiszal ellátott román bazilika volt. A déli torony belsejében máig fennmaradtak az ősi román torony egyes részletei. Később öthajós, hatalmas gótikus egyházzá alakították át. Ekkor elveszítette az északi tornyát, de a nyolcszögletű déli tornyot díszesen kiépítették. A mai barokk templomhajó eredetileg gótikus volt, innen magyarázhatjuk a mostani oldalhajókák szűk voltát és a templom hajójának különös térkiképzését. A támpillérek maradványai az oldalhajókák boltívei fölött ma is megvannak. A XVIII. század teljesen kivetkőztette a templomot eredeti alakjából. Még a szentélyben is befalazták a gótikus ablakok alsó felét és mérműveit eltávolították. Lux Kálmán a templom szentélyét kívülről teljesen a régi alakjában fogja visszavarázsolni. Lekaparják a természéshomlokzatról a későbbi vakolatot és a régi nagy mérműves ablakokat eredeti méretükben állítják vissza. A mostani barokk hajó külsején a régi

csúcsíves maradványok, különösen a két gyönyörű portálé szintén eredeti szépségükben fognak érvényesülni.

Az értékes fölfedezéssel kapcsolatban természetesen változást szenved az Eskü-út kiszélesítésének terve is. Most már nem lehet az útvonalat teljesen a templom teste mellett vezetni. Ha annak idején tudták volna, hogy mi rejlik a díztelen, barokk-homlokzat mögött, nem ide építették volna az Erzsébet-hidat sem, hanem a templomtól északra. Sajnos, ezeket a hibákat ma már nem lehet jóvátenni, alkalmazkodni kell a mostani helyzethez. Az Eskü-út problémáját úgy kell megoldani, hogy a régi műemlék föltárt szépségei kellően érvényre jussanak. Ha másképpen nem lehet, úgy aknákat, vagy üveglapokból épített járdát kell alkalmazni az Eskü-út kiszélesítésénél. Itt nincs helye a szükkeblűségnek, mert egyik legnevezetesebb műemlékünkéről van szó. Természetesen nem gondolunk óriási összegeket fölemészítő újjáépítésekre, hanem csak tapintatos, műértő munkára, mely híven konzerválja a régi értéket és ezek hatását nem nyomja el hamis kiegészítésekkel, úgynevezett stílszerű restaurálásokkal.

Meg kell őriznünk a belvárosi templom ősi faragványait, amelyek régi városi kultúránk fejlettségét bizonyítják.